

10.11.2015

Dnro 4683/4/14

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää

VIIVE AJOKIELTOASIAN KÄSITTELYSSÄ

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 6.11.2014 päivätyssä kirjoituksessaan poliisilaitoksen menettelyä ajokieltoasiassa. Kantelija kertoo, että hänet kutsuttiin poliisilaitokselle ajokieltoasian käsittelyyn vuoden aikana tapahtuneen kolmen nopeusrajoituksen rikkomisen johdosta. Kantelijan arvostelu kohdistui viiveeseen, jolla kutsu käsittelyyn tuli, sillä viimeisin rikkomuksista tapahtui noin puolitoista vuotta ennen kutsua. Kantelijan mukaan viive on kohtuuton, koska hän on muuttanut liikennekäyttäytymistään eikä ole syyllistynyt minkäänlaiseen liikenne rikkomukseen mainitun viimeisimmän rikkeen jälkeen.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin osastosihteerin ja komisarion selvitykset sekä poliisilaitoksen, Poliisihallituksen poliisitoimintayksikön ja Poliisihallituksen lausunnot.

3

RATKAISU

Katson, että poliisilaitos ei ole käsitellyt kantelijan ajokieltoasiaa ilman aiheetonta viivytystä.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1

Saadut selvitykset

Osastosihteerin selvityksen mukaan hän valmistelee ajo-oikeusasioita pääpoliisiasemalla muiden töiden ohella ja toisinaan hänellä on apunaan yksi toimistosihteeri.

Osastosihteerin mukaan ajo-oikeusasiat käsitellään siinä järjestyksessä, kun ne nousevat ATJ-kuljettajatietojärjestelmän työjonoihin. Hänen mukaansa ajo-oikeusasiat ovat ruuhkautuneet työmäärän ja vähäisten resurssien vuoksi.

Komisarion mukaan käsillä olevassa tapauksessa pääsyy viiveeseen on henkilöstöpula eikä hänen käsityksensä mukaan järjestelmätasolla ole paljoakaan tehtävissä.

Poliisilaitos kertoo kantelijan viimeisen asiassa huomioon otettavan rikkeen tapahtuneen 10.5.2013. Ajokieltoasia on tullut poliisilaitoksen käsiteltäväksi syyskuussa 2013 ja kantelijalle on lähetetty lausumapyyntö 29.10.2014. Päätös ajokiellon määräämisestä on tehty 27.11.2014 ja ajokielto on alkanut 5.12.2014, kun päätös on annettu tiedoksi.

Poliisilaitos pitää ilmeisenä, että asiaa ei ole käsitelty lain edellyttämin tavoin ilman aiheetonta viivytystä. Syynä asian viivymiseen on ajokieltoasioiden ruuhkautuminen resurssipulan vuoksi. Resurssipula johtuu siitä, että lupahallinnon resursseja on jouduttu suuntaamaan entistä enemmän asiakaspalveluun.

Poliisilaitoksen mukaan asiassa ei ole tullut ilmi sellaista, että yksittäisen virkamiehen menettelyyn olisi syytä kohdistaa arvostelua, vaan kysymys on resurssien kohdentamisesta poliisilaitoksella. Viiveen kesto käsillä olevassa tapauksessa on poliisilaitoksellekin yllätys ja poliisilaitos tulee kohdentamaan ajo-oikeuskäsittelyiden purkuun lisäresursseja.

Poliisihallituksen poliisitoimintayksikön lausunnosta ilmenee muun muassa, että tieto toistuvien rikkomusten määrän täyttymisestä tulee poliisille Trafim ylläpitämän Ajoneuvotietojärjestelmän (ATJ) kautta niin sanottuna automaattiasiana. Ns. eräajo käy kerran viikossa läpi järjestelmään merkityjä liikenerikkomuksia ja jos yksittäisen henkilön liikenerikkomusten määrä ylittää laissa säädetyn rajan, järjestelmä synnyttää automaattiasian henkilön kotipaikan poliisilaitoksen työjonoon, mistä poliisilaitos ottaa sen käsittelyyn.

Toistuvien rikkomusten perusteella määrättävän ajokiellon käsittelyn prosessi voidaan lausunnon mukaan jakaa neljään osaan, joista jokaiseen liittyy useita muuttujia. Nämä vaiheet ovat: aika viimeisimmästä rikkeestä automaattiasian syntymiseen; automaattiasian syntymisestä asian käsittelyn aloittamiseen kuluva aika; asian käsittelyyn kuluva aika ja tiedoksiantoon kuluva aika.

Automaattiasian syntymiseen kuluva aika riippuu asiatyypistä, mutta lausunnon mukaan viimeisimmän rikkeen jälkeen asia tulee poliisin käsittelyyn normaalitilanteessa noin neljässä kuukaudessa. Asian käsittelyn aloittaminen poliisilaitoksessa on riippuvainen työtilanteesta ja siitä tavasta, jolla poliisilaitos on organisoitunut toimintansa. Nopeimmillaan asia otetaan käsittelyyn muutaman päivän kuluttua automaattiasian saapumisesta poliisilaitoksen työjonoon, suurimmassa osassa poliisilaitoksia asian käsittelyn aloittamiseen kuluu 1–2 kuukautta.

Asian käsittelyyn poliisilaitoksilla kuluu tyypillisesti 4–5 viikkoa tiedoksiantajan vaihdellessa viikosta useampaan vuoteen riippuen muun muassa asiakkaan tavoittamisesta.

Käsillä olevassa tapauksessa asian käsittelyn aloittamiseen kuluneelle yli vuoden ajalle ei ole ollut poliisitoimintayksikön mukaan hyväksyttävää syytä.

Poliisihallitus toteaa lausuntonaan, että ajokieltoasian käsittely ei tässä tapauksessa ole ollut viivytyksetöntä. Asiassa ei kuitenkaan yksittäisten virkamiesten osalta ole havaittavissa lainvastaista tai muutoin moitittavaa menettelyä tai laiminlyöntejä. Poliisihallitus viittaa poliisilaitoksen ilmoitukseen kohdentaa ajo-oikeuskäsittelyiden purkuun lisäresursseja. Poliisilaitos on niin ikään todennut, että samalla tulee tarkastella, onko sen toimintatavoissa jotakin asian viivytyksetöntä käsittelyä edesauttavaa kehitettävää.

3.2

Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Hallintolain 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

3.3

Kannanotto

Olen antanut päätökseni 6.5.2013 kahteen kanteluun (1282/4/12 ja 4403/4/12) joissa oli kysymys vastaavanlaisesta tilanteesta, kuin nyt käsillä olevassa kantelussa. Näissäkin kantelijan viimeisen huomioon otettavan liikennerikkeen ja ajo-oikeuskäsittelyn välinen aika oli noin vuoden luokkaa. Totesin päätöksissäni muun muassa seuraavaa:

”Hyvään hallintoon on katsottu kuuluvan, että asiat tulee käsitellä asian laatu ja muut siihen vaikuttavat olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa. Käsitteilyn vaatimaa aikaa on arvioitava asian laadun ja tapaukseen liittyvien yksilöllisten olosuhteiden perusteella. Asianosaiselle erityisen merkittävät asiat on käsiteltävä nopeasti. Viranomaisen on organisoitava menettelynsä sellaiseksi, että vaatimus viivyttyksettömästä käsittelystä toteutuu. Esimerkiksi viittaus yleiseen työtilanteeseen ei riitä perusteeksi kohtuullisen käsittelyajan ylittämiseen.

Arvioinnin perusteena olevasta asian laadusta totean seuraavaa.

Voimassa olevaa ajokorttilakia edeltävää lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 8/1990 vp) todettiin ajokiellosta muun muassa seuraavaa: *’Sääntöjen rikkomista seuraavien rangaistusten ohella on käytössä ajokorttiin kohdistuvia seuraamuksia. Näiden turvaamistoimenpiteiden tarkoituksena on estää henkilön osallistuminen liikenteeseen ajoneuvon kuljettajana silloin, kun hänellä ei voida katsoa olevan edellytyksiä siihen joko liikenteessä esiintyvän vaarallisuutensa tähden syyllistyttyään liikennerikoksiin tai puuttuvien ajokortin saamisedellytysten vuoksi.’*

Voimassa olevaa ajokorttilakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 212/2010 vp) todettiin: *’Ajokielto on ajo-oikeuteen kohdistuva turvaamistoimenpide, jolla pyritään estämään ajoneuvon kuljettajan osallistuminen liikenteeseen silloin, kun katsotaan edellytysten siihen puuttuvan. Ajokiellon tehokkuus perustuu toisaalta sen ennalta estävyyteen ja koettuun kiinnijäämisriskiin ja toisaalta ajokiellon pituuteen, joka vaihtelee liikennekäyttäytymisen moitittavuuden mukaan. Myös ajokiellon välitön täytäntöönpano lisää seuraamuksen tehoa.’*

Turvallisuustoimenpiteellä on siten tarkoitus puuttua liikenneturvallisuutta vaarantavaan käyttäytymiseen. Jälkimmäisen hallituksen esityksen mukaan ajokiellon välittömällä toimeenpanolla on merkitystä.

Hallintolain 6 §:n ilmentämä tarkoitussidonnaisuuden periaate sisältää yleisen velvollisuuden käyttää toimivaltaa vain siihen tarkoitukseen, johon se on lain mukaan määritelty tai tarkoitettu käytettäväksi.

Edellä todetun mukaisesti asiat tulee käsitellä asian laatu ja muut siihen vaikuttavat olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa. Kun ajokielto on tarkoitettu turvaamistoimenpiteeksi, jolla puututaan liikenneturvallisuutta vaarantavaan käyttäytymiseen, vaatii asian luonne käsitykseni mukaan viivyttyksetöntä käsittelyä. Ajokiellon välittömällä toimeenpanolla on katsottava olevan tärkeä merkitys.

Kun ajokiellon tarkoitus on olla turvaamistoimenpide, edellyttää myös edellä selostettu tarkoitussidonnaisuuden periaate mielestäni viivyttyksetöntä käsittelyä. Ajokiellossa on käsitykseni mukaan kysymys sen määrittämisessä huomioon otettavien rikkeiden osoittamasta liikenteeseen sopimattomuudesta tai vaarallisuudesta. Voidaan kysyä, mitä turvaamistarkoitusta on tapauksessa, jossa viimeinen ajokiellon määrittämisessä huomioon otettava rike on tapahtunut esimerkiksi vuosi sitten. Viivyttyksettömyyttä korostaa nähdäkseni sekin, että laki ei näytä näissä tilanteissa mahdollistavan jättää ajokieltoa määrittämättä ajo-oikeuskäsittelyn viivästymisen tms. syyn vuoksi.”

Käsillä olevan asian arvioinnissa voin viitata kaikilta osin tuolloin lausumaani.

Katson, että poliisilaitos ei ole käsitellyt kantelijan ajokieltoasiaa laissa edellytetyin tavoin viivyttyksettömästi eikä viivästykselle ole esitetty hyväksyttävää perustetta. Kun poliisilaitos on selvityksensä mukaan käsillä olevan asian tultua ilmi kohdentanut lisäresursseja ajo-

oikeuskäsittelyyn, pidän riittävänä muistuttaa poliisilaitosta ajo-oikeusasioiden viivytyksettömästä käsittelystä ja tarkoitussidonnaisuuden periaatteesta.

Pyysin tässä asiassa selvitys- ja lausuntopyynnössäni kannanottoa myös siihen, onko järjestelmätasolla tehtävissä jotain, mikä nopeuttaisi ajokieltoasioiden käsittelyä.

Poliisihallituksen poliisitoimintayksikön lausunnosta ilmenee, että esimerkiksi se, milloin tieto liikenne rikkomuksista Ajoneuvotietojärjestelmästä siirtyy poliisilaitokselle, riippuu monista tekijöistä. Yleensä tähän kuluu noin neljä kuukautta, mikä jo sekin on mielestäni varsin pitkä aika mainitun turvaamistoimenpidetarkoituksen näkökulmasta.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen menettelyn virheellisyydestä ajo-oikeusasiassa poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän poliisilaitokselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.